

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ,
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ
1937

Ε.Υ.Δ. της Κ.ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.α.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ

Ἡ ΧΡΟΝΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ὑπὸ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Μ. ΣΑΡΡΟΥ

τ. Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου

[Εἰς τὴν ἱεράν μνήμην τῶν κατὰ τὸ δεῦτερον ἡμισυ τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἀκμασάντων φιλομούσων καὶ φιλιστόρων αὐταδέλφων ἐκ Βραδέτου τοῦ Ζαγορίου αἰοιδίμων συγγενῶν μου *Γεωργίου Τσιγαρᾶ* ἰατροφιλοσόφου ἐν Ἰωαννίνοις καὶ *Νικολάου Τσιγαρᾶ* ἐν Ἀθήναις ἀρίστου γνώστου τῶν θεσμίων καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἠπείρου.]

Ἀπὸ τῶν μαθητικῶν μου χρόνων, πρὸ πεντηκονταετίας, συνέλεγον ἐκ παραφύλλων ἢ περιθωρίων παλαιῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἄλλων βιβλίων, ἐντύπων καὶ χειρογράφων, ἐνθυμήσεις ἢ σημειώματα καὶ ἐπιγραφὰς ναῶν ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ μου πατρίδι Βίτση τοῦ Ζαγορίου καὶ ἐν Ἰωαννίνοις τὸ πρῶτον, βραδέτερον δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου ἔτυχε νὰ εἶρω τοιαῦτα, ἀναδιφῶν παλαιὰ βιβλία εἰς βιβλιοθήκας καὶ ναοὺς. Ἐκ τῆς συλλογῆς μου αὐτῆς τῶν *Χρονικῶν Σημειωμάτων* ἢ *Ἐνθυμήσεων*, ἧτις ἐλπίζω ὅτι θὰ ἐκδοθῇ λίαν προσεχῶς εἰς τόμον ἰδιαίτερον, ἀποσπῶ χάριν τῶν «*Ἠπειρωτικῶν Χρονικῶν*» τὰς εἰς τὴν Ἠπειρὸν ἀναφερομένας ἐνθυμήσεις καὶ ἐπιγραφὰς. Τούτων τινὰς ἔχω δημοσιεύσει εἰς τὸ *Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολ. Ἐταιρείας* τοῦ 1899, τόμ. Ε'. σ. 568 κ.έ. (ὅς ἀνεδημοσίευσεν εἰς τὸν *Νέον Ἑλληνομνήμονά* του, τ. Ζ'. (1910) σ. 113 κ.έ. ὁ αἰοιδίμος διδάσκαλός μου Σπ. Π. Λάμπρος, οὗ τὸ σύστημα ἠκολούθησα), ἄλλας δέ, ἰδίᾳ τὰς ἐπιγραφὰς, εἰς τὸν *Παλαιογραφικὸν Ἐργονόν μου*, (ἀνατύπωσιν ἐκ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει *Ἑλλην. Φιλολογικοῦ Συλλόγου* τ. ΛΓ'. (1914) σ. 101 κ.έ., καὶ ἄλλας τὸ πρῶτον νῦν δημοσιεύω ἐνταῦθα. Πόσον δύσκολος εἶναι ἡ ἀλάθητος ἀνάγνωσις τῶν ὑπὸ ἀγραμμάτων, ἀνορθογραφούντων καὶ κακογραφούντων συνήθως, συντεταγμένων σημειωμάτων τούτων καὶ πόσον ἀφ' ἑτέρου ταῦτα εἶναι πλείστου λόγου ἀξία ἀπὸ ἱστορικῆς, ἀλλὰ καὶ γλωσσικῆς καὶ λαογραφικῆς ἀπόψεως. κατέδειξεν ὁ αἰοιδίμος Σπ. Λάμπρος προλογίζων ἐν τῇ εἰρημένῃ τῶν *Ἐνθυμήσεων* ἧτοι *Χρονικῶν ση-*

μειωμάτων, πρώτη συλλογῇ του (σ. 113—128), τελευταίως δὲ ὁ πολυτίμων σεβασμιότατος μητροπολίτης τ. Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρας, δημοσιεύσας ἐν τῷ Δ' ἔτει (1929) τῶν «*Ἱππειρωτικῶν Χρονικῶν*» «*Νέον Κουβαρᾶν*», ἦτοι χρονικά σημειώματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν πόλιν ἰδίᾳ τῶν Ἰωαννίνων καὶ εἰς μονὰς αὐτῆς καὶ τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς (σ. 1—54), καὶ ὁ φιλοπονώτατος γυμνασιάρχης τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς κ. Χρ. Σούλης ἐν τῷ Θ' ἔτει (1934) τῶν «*Ἱππειρωτικῶν Χρονικῶν*», ἐνθα ἐδημοσιεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ «*Ἐπιγραφαὶ καὶ ἐνθυμήσεις Ἱππειρωτικαί*» (σ. 81—126).

Α'.

ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ

1

1275. «Ἐκτίσθη τὸ παρὼν ἐνιαυτόνιον μέλλος' νεύσει τε παντοκρατορική, Θ(εο)ῦ τοῦ ἡμιμέδου ἑξόδου τε καὶ μόχθου, Βαρσιανοῦφρίου/ θύτου' ὀρμήτω δὲ χωρισ, Ἀχαιῖς νησοῦ Πελώπου χειρός/ τε ποινύματος, τριασθλοῦ Νικηφόρου τοῦ Ρόξη' οὐκίσεως τε/ ὑπάρχοντος, εμβριου τῆς Ἱπείρου' κύκλω χρόνον κατεχοντ(ας)/, χελιάδος ἑξᾶς ἑπτακοσίου ὄγδοήκοντα τρίτησ' Ἰνδικίως δέ, τρεχούσης/ τῆσ' τρίτησ' σκήπτρον κατέχοντος, Ρωμαίων τῶν ἰθ(λ)ιων/ Μιχαὴλ κραιτίστου ἀνακτος, Κομνηνοῦ τοῦ Παλαιολόγου/ οἱ ἀναπτύξαι μέλλοντες, τὸ παρὼν τε κοιμήλιον τῷ ἔχοντι/ καὶ γράψαντι, τὴν συχώρησιν φήσι τε' εἰ καὶ ταύτην μέλλοντες φοιτήν, ἢ Τρωῖς παροχεῖ, σαιυτῶν εὐδοκίας».

[Ἀντέγραφομα τῷ 1909 ἐκ τοῦ τέλους κώδικος κεκαλλιγραφημένου ἐπὶ περιγραμνῆς, περιέχοντος ἐκκλησιαστικά μέλη μετὰ παρασημαντικῆς ἀρχαιοτέρας, ἀποκειμένου ἐν τῇ ἀκοτερωθείᾳ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῇ 28 Ἰουνίου 1913 μετὰ τῆς πόλεως βιβλιοθήκῃ τοῦ Γυμνασίου Σερρών, καὶ ἐδημοσίευσα ἀποτύπωμα αὐτοῦ ἐν τῷ *Παλαιογραφικῷ Ἐργῶν* μου σ. 66 (= Ὁ ἐν Κων]πόλει Ἑλληγ. Φιλ. Σύλλογος, τ. ΔΓ'. (1914) σ. 62).

Εἰς τὸ χειρόγραφον δὲν ὑπάρχουσι κεφαλαῖα γράμματα. Παρέθεσα τὸ σημεῖωμα τοῦτο χάριν τοῦ ἀμαθοῦς ἀλλὰ καλλιγράφου Ἱππειώτου βιβλιογράφου *Νικηφόρου τοῦ Ρόξη*.]

2

1554. «Ἀφιερώθη τὸ παρὼν θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον, ἐν τῇ εἰς τὴν Βεζήτζαν] ἀγία μονῇ τῆς πανυπεριάγνου καὶ κυρίας ἡμῶν Θ(εοτό)κου, παρὶ τοῦ ἐν Ἱερεῦσιν ἐδλαβεστιάτου ἱερέως π(α)πᾶ κυ(ρ)ίου Δημητρίου του πρωτο]πιπα, διὰ μνημόσυνον αἰώνιον αὐτοῦ, καὶ τῶν μακαρίων] αὐτοῦ γεννη-

τόρων· και εἴτις βουλευθείη ἀφελεῖν και ἀποξενῶσαι τοῦτο] ἐκ τῆς εἰρημένης μονῆς, ἐχέτω τὰς ἀράς τῶν ΤΓ' και Η' θεοφόρων] π(ατέ)ρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων· και τὴν παναγίαν Θ(εοτό)κον] ἀντίδικον, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι και ἐν τῷ μέλλοντι. Ἀφιερώθη ἐπὶ ἔτους Ἰεγου + κατὰ μῆνα Φεβρουάριον». Διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς ὀλίγον κατωτέρω: «Μνήσθητι κ(ύρι)ε ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου Μιχαήλ· μνήσθητι κ(ύρι)ε ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου Δημητρίου ἀμήν».

[Ἀντέγραφα ἐκ παραφύλλου παλαιοῦ ἐντύπου εὐαγγελίου Κάτω Βίτσης τὴν διὰ λογίας χειρὸς γραφεῖσαν ἀφιέρωσιν ταύτην.

Κατωτέρω δὲ δι' ἀμαθοῦς χειρὸς ἐγράφησαν τὰ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 5 τοῦ 1598 σημειώματι. Ἐκ τῶν σημειωμάτων τούτων καταφαίνεται ὅτι ὁ ἐν Βίτση (ἄλλοτε ἐλέγετο και ἐγράφετο Βεζήτζα) ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἦτο μονή, πιθανῶτατα καλογραίων, μετατραπέισα εἰς ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν οὐχὶ τῷ 1554 ὡς γράφει ὁ ἀοίδιμος Ι. Λαμπρίδης εἰς τὰ *Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα* του Η'. σ. 50, ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ 1600—1625.]

3

1565. «Ἐκάθησαν τὸν πατριάρχην Ἰωάσαφ ἐν ἔτει ἸογϞ μηνὶ Ἰανουαρίῳ εἰς η' μετὰ νβ' ἀρχιερέων».

[Ἀντέγραφα ἐκ χειρογράφου (Ἀνθολογίου) φ. 104β, τοῦ ἔτους 1560, ἀποκειμένου ἐν τῷ ἐν Τυρνάβῳ τῆς Θεσσαλίας ἡμιγυμνασίῳ. Περιγραφὴν τοῦ χειρογράφου τούτου ἐδημοσίευσεν ἐν *Ἐπειρωτικῇ* τῆς Ἐταιρείας τῶν *Βυζαντινῶν Σπουδῶν* τ. ΙΒ'. σ. 419. Ὁ ἀξιόλογος οὗτος πατριάρχης Ἰωάσαφ ὁ Μεγαλοπρεπῆς (1555—1565) ἐγεννήθη εἰς τὸ Κράσι τῆς Ἡπείρου και ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ Ἰωαννίνων μονὴν τῶν Φιλανθρωπινῶν. Ὁ κ. Μ. Γεδεὼν εἰς τοὺς *Πατριαρχικοὺς πίνακας* του σ. 511, ἐξαιρῶν τὴν ἀξίαν και δρᾶσιν αὐτοῦ «ὅστις ἐταπείνωσε τὴν ὄφρυν και τὰς ἀτασθαλίας τῶν κληρικῶν, ὀφφικιούχων δηλ. τοῦ Πατριαρχείου» δὲν ἀναφέρει τὴν ἡμέραν τῆς καθαιρέσεώς του ὑπὸ τῶν 52 συνοδικῶν ἀρχιερέων, ὅπως αὐτὸς εἶχε καλέσει εἰς σύνοδον.]

4

1597. «Ἔτος (ε) ζρε ἐπάρθη ἡ μητροπολις τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ συνδρομῆς τοῦ τρισκαταράτου Μουσταφα τζοιαγουσοι και τὸ αὐτὸν εἶον ἔστησε(;) μοναρε και διὰ πρεσβειῶν τῶν παμμεγίστων Ταξιαρχῶν ἐκρεμίστηκε και ἐσυντρίφθηκε εἰς λεπτιὰ μέρη και ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου κυρίου Νεοφοιτου τοῦ κατὰ κόσμον Στέφανος και ἐβ(α)λθηκε ὁ κὺρ Ματθαῖος ὁ Κληνοβήτης και ἔγινε ποιμὴν τοῦ Οἴκουμενικοῦ θρόνου».

[Ἀντιγράψας τῷ 1894 ἄνευ τηρήσεως τῶν ἀνορθογραφιῶν—ἐκτὸς τῶν διὰ κυρτῶν γραμμάτων σημειουμένων — ἐξ ἐντύπου Τριφιδίου τῆς μονῆς Ἁγίου Νικο-

λίου Ἰωαννίνων, ἀποκειμένου ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ρογκασοῦ τοῦ Ζαγορίου, ἐδημοσίευσεν ἐν *Δελτίῳ Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρείας* τ. Β'. (1900) σ. 568 (= Σπ. Λάμπρου *Ν. Ἑλληνομνήμων* τ. Ζ'. (1911) σ. 188). Ἀνεδημοσίευσεν αὐτὸ ἀκριβέστερον ἐν *Ἡπειρωτ. Χρονικοῖς Γ'*. σ. 183 (= Μαξίμου Πελοπον. *Στηλιτευτικὸς* κατὰ Διονυσίου σ. 17). Ἐκεῖθεν ἀνεδημοσίευσεν αὐτὸ ὁ σεβ. μητροπολίτης Ἀθηναγόρας ἐν *Ἡπειρ. Χρονικοῖς Δ'*. (1929) σ. 11.—Ἐκ τοῦ σπουδαίου τούτου σημειώματος πληροφοροῦμεθα τὸ πρῶτον δεῖ ἢ ἐν τῷ φρουρίῳ Ἰωαννίνων ἐπ' ὄνοματι τῶν πολιούχων Ταξιαρχῶν μητροπολίτι τῶν Ἰωαννίνων καταλήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων πρὸ τῆς στάσεως τοῦ Διανυσίου τῆς γενομένης τῷ 1611, καὶ οὐχὶ μετ' αὐτήν, ὡς κοινῶς πιστεύεται. Ἐπειτα μανθάνομεν τὸ ὄνομα τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κατὰ τὸ ἔτος 1597, πρὸ τοῦ Π. Ἀραβαντινός, Ι. Λαμναῖδος καὶ Π. Παπαρούσης οὐδὲν ἀναμφισβήτητον, καὶ τὸ ἐπώνυμον *Κλεινοβίτης* τοῦ δις πατριαρχεύσαντος ἐπιφανοῦς πατριάρχου Ματθαίου τοῦ Β'.]

5

1598. «Ἐντέθη ἐν χωρῇ Βεζήτζα ἐν μονῇ τῆς ἡ(ε)ρ(η)περαγνίου δέσπτηνῆς ημῶν : καὶ πρὸς κλητῶν δι' ημῶν, Ἰω(άννη) Φινᾶς καὶ Θεομηνὸς ο υδελφὸς αὐτοῦ : καὶ ἔδωσαν ἄσπρα γ. νά(;) βρῆσκόντα(ι) τῆς Παναγιᾶς τῶ κεφαλῶν τους να βρῆσχετε εἰς τ(ὸν) αἰῶνα καὶ εἴτεῖς τὰ ζημιῶση τουαθεμα κληρονωμηση επη ετους ἄρς μιν Λυγυνοστο εἰς ιε' κε (ει)τις τα ζημισσι τα ηερὸν βικελιαν να εχι δια . . .».

[Ἀντέγραφο ἐκ παραφύλλου ἐντύπου Ἐδαγγελίου Κάτω Βίτουκ : ἰδὲ ἀρ. 2.]

6

1611-1615. «αχιε' Σεπτεμβριον κδ' εἰς Ἰωάννινα ἐγκλείστω μοι ἔντι ταντὶ γέγραπται Μαξίμου Ἱερομονάχου».

Ταῦτα γράφει ὁ Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος ἐν τέλει τοῦ «Στηλιτευτικοῦ» του κατὰ Διονυσίου καὶ τῶν συναποστολησίντων αὐτῷ εἰς Ἰωάννινα».

Ὁ αὐτὸς Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος ἐν τῷ τέλει τοῦ προοιμίου τῶν ὁμιλιῶν εἰς τὰς Κυριακάς τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὅς φαίνεται δεῖ συνέταξεν ἐν Ἰωαννίνοις, γράφει «Ἐρρωσθε πάντες ἀμήν, αχιδ' (1614) μηνὶ μαρτίῳ ζ' εἰς Ἰωάννινα». Καὶ ἐν τέλει ἐπιστολῆς του πρὸς τοὺς φιλομαθεῖς ἄρχοντας Ἄρτης, ὑπ' ἀρ. 764 [4, 884, 5 Κατάλ. Γ.Β' Σπ. Λάμπρου] Μονῆς Ἰβήρων ἐν Ἀθῶνι : «αχιε' ἔξ Ἰωαννίνων κυρίου Μαξίμου ἀπόκρισις πρὸς τοὺς Ἄρτης».

[Ἰδὲ *Παλαιογραφικὸν Ἐργον* μου σ. 71, καὶ *Στηλιτευτικὸν* ἐν *Ἡπειρωτ. Χρονικ.* ἔτους Γ'. σ. 172 καὶ 210 (καὶ ἐν ἰδίᾳ ἀνατυπώσει).]

7

1626. «Τὸ παρὸν θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον ἡγορίσθην ἐσταχόθην, καὶ ἔκοσμήθην παρ' ἐμοῦ Γεωργίου Λέκα, καὶ μέγα ποστέλλικου, τοῦ ἔξ Ἰω-

αννί(νων) ἐκ χώρας Βεζήτζας καὶ ἀφιέρωσα αὐτό, ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ Βεζήτζα, διὰ μνημόσυνον ἑμὸν καὶ τῶν γονέων τῶν ἡμετέρων. καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ λειτουργοῦντες εὐχεσθε ὑπὲρ ἡμῶν. ὅστις δ' ἂν βουλευθεῖη συλῆσαι αὐτὸ ἐκ τοῦ εἰρημένου ναοῦ ἔχέτω τὰς ἀρὰς τῶν τῆν θεοφόρων π(ατέ)ρων καὶ τὴν παναγίαν ἀντίδικον. Ἐν ἔτει τῆς θεαγονίας αχκς'».

[Ἀντέγραφα ἐκ χειρογράφου Εὐαγγελίου τῆς ἐκκλησίας Κάτω Βίτσης (ἄλλοτε Βεζήτζας) ὃ περιέγραφα ἐν τῷ *Παλαιογραφικῷ Ἐργάνῳ* μου σ. 101. Εἰς τὸ τέλος τοῦ κώδικος διαγράφεται ἐπίμηκες ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον μετὰ μικρῶν τετραγώνων ἐντός, πρὸς εὐρεσιν τοῦ Πάσχα καὶ ἕτερον πρὸς εὐρεσιν τῶν ἤχων καὶ τῶν ἐσθινῶν. Τὰ διαγράμματα ταῦτα καλοῦνται *οκάρα* ἢ *κανόνια* καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς τετράγωνα *σπιτόπουλα* ὑπὸ τοῦ γράψαντος τὰς ὁδηγίας ὅστις σημειοῦται: «Τέλος καὶ Θεῶ ἡμῶν δόξα παρ' ἑμοῦ τοῦ εὐτελοῦς καὶ ἐλαχίστου Σγούρου τοῦ ἐκ τῶν Κάτω Στουδενῶν Ἱερῆς. αχκθ' ἐν μηνί Ἰουλλ(ίῳ) κε'»]. Παρατηρητέον τὸ *Στουδενῶν*.

Ἐν τῷ ἐπικεκολλημένῳ ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς προσόψεως τῆς πρώτης πινακίδος παραφύλλῳ σημειοῦντα τὰ ἑξῆς κακογραφήματα :

«Ἐστερεώθη ὦ χορος(;) Ἀπριλιου ς' ἐπι ετος $\frac{1627}{\alpha\chi\kappa\zeta'} \frac{7136}{\xi\rho\lambda\varsigma'}$ των αρχωτος κ' Γεόργιου Λέκα καὶ πρώτου ποστερληκου οπὸς τουτον ἔστησε με τα χέρια του † π(α)πά Δημή(τρ)η(ο)ς καὶ πρωτόπ(α)πας ἔχω ἱερεὺς χρόνους 25 ετος. Π' Λάζαρος Θεμελῆς (;)» (μονοκονδυλιά).

Ἐν τῇ ἐπιχρῶσῳ ἀργυρῇ πλακί τῆς σταχώσεως, κάτωθεν τῆς εἰκόνης τῆς Θεοτόκου εἶναι ἐσκαλισμένα :

«Ἐτουτο θειον και ερων ευαγγελιον ὑπάρχει του κυρου Γεοργιου Ποστέλνικα και τὸ ἀφηροσα εἰς τὴν παναγία' εἰς τὴν Βεζητζα. α.χ.κ.ς.»]

8

1643. «Τὸ παρὸν Νόμιμον ἐγράφη διὰ χειρὸς ἑμοῦ τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἱερέων Γίνιου καὶ οἰκονόμου τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς *Πρωγωϊαννῆς*. ἐν ἔτει $\xi\rho\nu\alpha$ μηνί Σεπτεμ(βρίου) Ις'».

[Ἀντέγραφα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 638 (νέου) κώδικος τοῦ ἐν Κων]πόλει Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου.]

9

1659. «Βενετία 1659 Σεπτεμβρίου α'. Εἰγράφη ὁ ἄρχον κὺρ Νικόλαος Σάρρος εἰς τὴν πρόθεσι τοῦ Ἀγίου Τάφου· ὁ π(α)τῆρ Ἀθανάσιος καὶ ἡ μή(τη)ρ Χρισήδα, ὁ ἀδελφὸς Λάμπρος, Ἰωάννου, Χρίσου, καὶ Δημητρίου· καὶ ἔδωσαν δεκαῖξι κανδηλοβάσταγα, διὰ τὸν Ἅγιον Γογλοθά, ὅπου καμνουν δουκατα 10—».

[Ἀντέγραφα τῇ 15 Ἰουνίου 1915 ἐκ φ. 32α τοῦ ὑπ' ἀρ. 548 (νέου) κώδικος ἢ καταστήχου τοῦ ἐν Κων]πόλει Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου, περιέχοντος ὀνόματα δω-

ρητών του 'Αγίου Τάφου, καταγραφέντα υπό Ζωσιμά 'Ιερομόναχου ('Αγιοταφί-
του). 'Εκ του αυτού κώδικος φ. 115β άντέγραφα και τὰ έξης :].

10

1661. Κορφοί. † Εξημήθη ό μακαρίτης 'Αθανάσιος Σάρρος, εις τούς Κορφοί, έξ 'Ιωαννίνων, και άφισεν εις τόν ζωοδόχον Τάφον του Χ(ριστο)υ ρεάλια, εκατά, δια τήν ψυχήν του, και τὰ έλαβα έγώ ό παπα Ζωσιμάς. από τούς έποικράτους του, όντος μου παρών εις τούς Κορφοί απεσταλμένος, από τών μακαριώτατον π(ατ)ριαρχην της άγίας πολεως Ι(ερουσα)λήμ κ(υρ) Παΐσιον εις ζήτην, του 'Αγίου Τάφου. 'Ο π(ατ)ήρ 'Ανδρέ(ας) και ή μη(τη)ρ Μαρία και ή αδελφή Δριάκω, να γραφούν εις τόν 'Αγιον Τάφον.

['Εν τῷ αὐτῷ ὑπ' ἀρ. 548 κώδικι φ. 160β περιέχονται ὀνόματα δωρητῶν τοῦ 'Αγίου Τάφου : «1721 έξ 'Ιωαννήνα Θανάση, Φωστήρας, 'Ιωάννου, Μπούλκω, Δημητρίου, 'Αθανασίου, Ζαφίρος, Γεωργίου». 'Ιδὲ και ἀρ. 9 και 20. Περὶ τῶν ἐν Βενετίᾳ Σάρρων / ἰδὲ 'Ηπειρ. Χρον. ἔτος ΙΑ' (1936). 'Αξιοπαρατήρητα και τὰ βαπτιστικά ὀνόματα. Πάντες οἱ ἀναφερόμενοι έξ 'Ιωαννίνων Σάρροι κατὰγονται ἐκ Βίτσης τοῦ Ζαγορίου. 'Ιδὲ Παλαιογρ. "Εργον μου σελ. 72 και 79.]

11

1670. «α χ ο ' 'Ιουνίου α' ήμέρι δη 'Ηρχίσαιμεν τόν 'Απολογητικόν λόγον του θεολόγου. ἐν 'Αρτη : Γρηγόριος ό Μάνεσης ό Αίτωλός».

['Αντέγραψι εκ φ. 456β του ἐν Κωνσταντινουπόλει 'Αγιοταφικοῦ Μετοχίου ὑπ' ἀρ. Η, 198 άνευ έξωφύλλου και τίτλου βιβλίου του 'Αριστοτέλους «Περὶ ζώων ιστορίας και Θεοφράστου περὶ ἰδρωτόων». 'Εν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ φ. 456β σημειοῦται «'Εκ τῶν 'Ιωάννου Ιεροδιακόνου έξ 'Ετωλίας εις τιμήν ξ'» ἐν δὲ τῇ ὡς του φ. 1α «καί-τόδε εκ τῶν του Λογοθέτου Χουρμούξη».]

12

1683. 'Ετος ,αχπγ'. Είς στούς χηλήους έξικοσίους ὠγδοήκοντα τρεῖς του έτους από Χριστοῦ έγινεν χειμών βαρεῖς ὅτι δὲν εύρέθει τινὰς να τῶν θειμηθεῖ βαρεύτερων και χειρότερον' ἕος οπου έχαθεικαν τὰ γενήματα και έψώφεισαν πράματα πολὰ και χωντρα και λειανὰ και τῷ χειόνει ἄρχισεν 'Ιανουαρίου εις στάς ἔπτα ἕος τήν πρότην του Φεβρουαρήου μινός και έπέ-σεν χειόνει από τήν Δοβράν [του Ζαγορίου] και έδῶθεν πηθαμαῖς ις' και εκληστηκαν ἕως του 'Απρηλήου σταῖς οκτὸ ὅπου πρμα δὲν έβείκεν έξο οὔτε (νε)ρὸ να πγοῦν (=πίουν) **** ή βρίζα ήτον τὸ κη... Π . . . ἄσ(πρα) ρ' τὸ σιτάρι ἄσ(πρα) ρν' κριθάρι . . . βδ(;) τὸ φώρτομα ἄσ(πρα) ξ.

Διονύσιος 'Ιερομόναχος ό γραφας

['Αντέγραφα εκ παραφύλλου ήμεροφθαμένου του παρ' έμου άποκειμένου κώ-δικος 'Ομιλιῶν Μαξίμου του Πελοποννησιου, ὃν περιέγραφα ἐν τῷ Παλαιογρ-

φικῶ. Ἐρᾶνφ μου σ. 76 [=Ἄ ἐν Κων)πόλει Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος τ. ΛΓ (1914) σ. 76. Πράματα=βοσκήματα· χοιρῶ καὶ λειανὰ δηλ. βόες, ἡμίονοι καὶ αἰγοπρόβατα.]
[Ἐν ἐτέρῳ δὲ ὑπ' αὐτὸ παραφύλλῳ τοῦ κώδικος τῶν Ὀμιλιῶν τοῦ Μαξίμου ὑπάρχει τὸ ἐπόμενον ἀρχαιότερον σημεῖωμα :]

13

«Τὸ παρὸν ἐξηγιτῶ εὐβακεληθῶν τὸ αγορασα ἐγὼ ὁ παπα Θεοφάνης δι' Ἀσουλανία [=Ἀσλάνια] ἰ ἤγουν δέκα καὶ τὸ αφιέρωσα ἡς μοναστήρη τοῦ ἁγίου ενδοξοῦ Ἡληοῦ τοῦ Θεσβητοῦ εἰς χορίον Βεζήτζα καὶ οἱοῖς τὸ ἀποξενοῖ ἐξο ἀπο τὸ μοναστήρη νὰ εχει τα(ς) ἀρας τὸν τριακοσίων δέκα καὶ οκτὸ θεοφόρων πατέρον καὶ τὸ Ἄγιηλια διάδικο.

Παπαθεοφάνης»

14

1683. «Εἰς τὰ 1683 ἔγινε χειμῶν βαρῦς.»

[Ἀντέγραφα ἐξ ἐντύπου τῆς ἐν Μονοδενδρίῳ Μονῆς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.]

15

1689. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Μονοδενδρίου εἶδον τῷ 1890 Εὐαγγέλιον ἀγορασθὲν ἐν Θήβαις τῷ 1689 καὶ φέρον ἐπικύρωσιν τοῦ τότε μητροπολίτου Ἰωαννίνων Κλήμεντος. Δὲν ἔχω ἀκριβὲς ἀντίγραφον τοῦ ἀνωτέρου σημειώματος.

16

1705. «[Ἔτος] ἀψέ' μάιον 15' ἦλθεν ὁ Νέ(ων) Πατρῶν Ἰωάσαφ εἰς Ζαπάντη στήν ἐπαρχίαν Θαυμακοῦ φευγάτος ὁ ταλέπορος ὑπὸ τῶν ἔξω ἡμᾶς κρατοῦντων καὶ ἐκόνεψε στῶν εὐλαβέστατου πα(πᾶ) κυριωάννου· φο κακιτηχη».

[Ἀντέγραφα ἐκ παραφύλλου Τριφιδίου, ἀχοβ', τῆς ἐν Ἁγιᾷ τῆς Θεσσαλίας ἐγκαταλειμμένης Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος τὸν Ἰούλιον τοῦ 1934 καὶ ἐδημοσίευσα μετ' ἄλλων Θεσσαλικῶν ἐρασιμαμάτων ἐν τῷ ΙΒ' τόμῳ (1936) τῆς Ἐπετηρῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν σ. 422.—Ἄ Ἰωάσαφ κατήγετο ἐκ Παραμυθίας. Νέαι Πατραι εἶναι ἢ Ἐπάτη.—Τὸ σημεῖωμα τοῦτο συμπληροῖ καὶ διασαφηνίζει τὸ χρονικὸν τοῦ νῦν ἀποκειμένου ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Ἐπάτης χαρτοῦ κώδικος (43X9) τῆς μητροπόλεως Νέων Πατρῶν, ἐν ᾧ περιέχονται εἰς 25 φύλλα, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγραφα, «Βίαι καὶ πολιτεῖαι τῶν πανιερωτάτων ἁγίων ἀρχιερέων ἀπὸ ἀχ' (1650) ἔτους σωτηρίου ὡς εὐρέθησαν γεγραμμένα ἐν τινι παλαιῷ βιβλίῳ». Ἄ ἐν λόγῳ κώδιξ συνεγράφη ὑπὸ τινος Ἀνθίμου ἐξ Ἀγράφων, ἀρχιδιακόνου τοῦ λογιωτάτου Μητροπολίτου Νέων Πατρῶν Πολυκάρπου (1806—1819). Ἐκ τοῦ κώδικος

αὐτοῦ ἀντεγράψαμεν τὸ σχετικὸν μέρος περὶ τοῦ Ἰωάσαφ, ἔχον ὡς ἑξῆς: [1687;] «Τότε ἔκαμεν ἡ ἐπαρχία [Νέων Πατρῶν] χειροτομένη ἱκανὸν καιρὸν διὰ τὰς πυκνὰς χειροτονίας τῶν ἀρχιερέων. Εὐρισκομένου δὲ τινος Ἰωάσαφ εἰς ἕν μετόχιον τοῦ Ἁγίου Τάφου εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἐχειροτόνησαν αὐτὸν Νέων Πατρῶν, ὁ ὁποῖος ἔζησε εἰς τὴν ἐπαρχίαν δεκαοκτὼ χρόνους. Πατρίς του ἦτο ἡ Παραμυθία ἀπὸ κοσμικῶς ἱερέως. Πηγαίνοντας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐτελεύτησεν».

Καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ χρονογράφος:

«Υστερὰ ἀπ' αὐτὸν ἐχειροτονήθη ὁ Θηβαῖος κύρ Γρηγόριος σκουδαῖος ἐφημέριος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸν ὁποῖον μέσα εἰς τὴν Μητρόπολιν τὸν ἐφόνευσαν εἰς τὴν τριπέλαιαν οἱ κατοικοῦντες ἀλλόφυλοι τὴν παραμονὴν τῆς ἀκαθίστου βασιλευσῆς τῷ ποτήριον εἰς τὸ χεῖρ, καὶ ἦτον παρόντες πολλοὶ Χριστιανοὶ τῶν χωρίων ἀπὸ ἐμπεύοντα. Ἐφρονεύθη τῷ ἄσπιδι [1711] ἔτει». Τὸ χρονικὸν τοῦτο ἔδημοσίωσεν ὁ παῖδιμος Κ. Σάθας ἐν τῷ Ἀστικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ Εἰρ. Ἀσωπίου, ἔτος Γ' (1868), Ἀθήνησι 1869, (σελ. 201—212).]

17

1705—1744. «Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα ἀμήν. Μέμνησε τοῦ γράψαντος (τὸ ὄνομα ἐξεσμένον φαίνονται Ἰγνη νικολάου ...οτη) ἐκ μέρους τῶν Ἰωαννίνων ὄντος ἔτος 1705 Ἀπριλίου 15». Καὶ κατωτέρω δι' ἄλλης χειρὸς «Μέμνησθαι τοῦ γράψαντος παναγιώτου σιληβέργου».

[Ἐντέγραφα ἐκ φυλ. 96β χαρτῶν κώδικος ΙΗ' αἰῶνος χρηστομαθείας ἢ ἀνθολογίου τῆς σχολῆς Κουκουλλίου τοῦ Ζαγορίου, περιέχοντος Λουκιανοῦ Νεκρικοῦς διαλόγους, Κανόνας Κοσμᾶ καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Ἰσοκράτους πρὸς Δημόνικον καὶ πρὸς Νικοκλέα, Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ τετράστιχα, Ἐπιστολάς διαφόρων, Βασιλείου, Λιβανίου, Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου κλπ. Εὐριπίδου Ἐκάβην, Ἀρματοφάνους Ἱλοῖτον μετὰ ἐξηγήσεων εἰς νεωτέραν γλῶσσαν. Ἐν φυλ. 102β «τέλος καὶ πέρας τῶν ἐν τετραχίη γνώμων Ναζιανζηνοῦ... μέμνησθε τοῦ γράψαντος [ὄνομα ἐξεσμένον φαίνονται Ἰγνη νικολάου ἀντικατεστάθη διὰ νεωτέρας χειρὸς] παναγιώτου σιληβέργου τοῦ ἐκ μέρους τῶν Ἰωαννίνων ὄντος». Καὶ ἐκ τοῦ κώδικος τούτου καταφαίνονται τὰ διδασκόμενα γράμματα ἐν Ἰωαννίνοις κατὰ τὸ 1705. Ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι παρέχονται καὶ τὰ κατωτέρω:]

«Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα ἀμήν» ετελείωσα ὁ Παναγιώτης του Σιλή βέργου τὸν τόμον με ὑγείαν καὶ με εὐτυχίαν καὶ με πάσης χαρᾶς τέλος ἀμήν. 1743 Νοεμβρίου 17 τὸ βράδυ τῆς...»

«Ἐτελείωσα ἐγὼ ὁ Παναγιώτης Σιλή βέργου τοῦ Ἐδαγγελισμοῦ ταῖς κανόνες με ὑγείαν καὶ με εὐτυχίαν 1744 μαΐου 12 ἡμέρα σάββατον. Μαθημάτων φρόντιζε καὶ οὐ χρημάτων· τὰ γὰρ μαθήματα φέρουσι τὰ χρήματα. Ὡσπερ ξένοι χαίρουσιν ἰδεῖν πατρίδα / καὶ οἱ θαλα(σ)σεύοντες ἰδεῖν λιμένα / οὕτω καὶ οἱ γράφοντες βιβλίου τέλος. / ἀμήν λέγω ἀμήν.»

18

1715-1716. Ἔτους 1715 ἐπῆραν οἱ Τοῦρκοι τὸν Μορέαν καὶ τα ὄσα

κακὰ ἔκαμαν εἰς τὴν *Κόνθρο* καὶ εἰς τὸ *Ἀνάπλι* τὶς ἤμπορεῖ νὰ τὰ γράψῃ ;

Εἰς τοὺς 1716 ἦρθαν κατὰ τοὺς Κορφοὺς ἡ ἀρμάτα ὅλη τῶν Τούρκων καὶ διὰ ξηρᾶς ὁ Καραμουσταφᾶ πασιὰς μὲ σαράντα χιλιάδες καὶ τοὺς ἐπολέμησαν καὶ ὑπερμαχήσας ὁ μέγας Σπυρίδων τοὺς ἐτρόπωσε καὶ ἔφυγαν κακὴν κακῶς καὶ ἐφρονεύθησαν ὡς τριάντα χιλιάδες.

Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐσηκώθη ὁ Νέμιτζος καὶ ἐσκότωσεν τὸ βεζύρι εἰς τὸ Βαρουτίνι καὶ ἐπῆραν καὶ τὸ Τυμησιβᾶρι καὶ ἔγινεν φθορὰ εἰς τοὺς Τούρκους πολλή».

[Ἀντιγράψας τῷ 1894 ἀνευ τηρήσεως τῶν ἀνορθογραφιῶν ἐξ ἐντύπου Τριφιδίου τῆς μονῆς Ἁγίου Νικολάου Ἰωαννίνων ἐν τῇ μονῇ Ρογκοβοῦ (ἐνθα καὶ τὸ ὑπ. ἀρ. 4 σημείωμα περὶ τῆς καταλήψεως τῆς Μητροπόλεως τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1597) ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ *Δελτίῳ τῆς Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογ. Ἐταιρείας* τ. Ε'. (1900) σ. 568 (=Σπ. Λάμπρου *Ν. Ἑλληνομνήμων* τ. Ζ'. (1911) σ. 213].

19

1723. «Ἐπὶ ἔτος 1723 ἐν μηνὶ Ἀπριλίου 25 ἐχιόνησε καὶ ἐχάλασε τὰ(μ)πέλια. καὶ εἰς τὰς 2 τοῦ Μαΐου ἔρριψε χαλάζι. Ὁ γράψας Σεραφεῖμ Ἱερομόναχος Βλάχος».

[Ἀντέγραφα ἐξ ἐντύπου βιβλίου τῆς ἐν Μονοδενδρίῳ τοῦ Ζαγορίου μονῆς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.]

20

1725. «Εἰς δόξαν Χ(ριστοῦ) : 1725 Μάγηνου 10 εἰς Κοριφίους ἔγραψα εἰς τὸν ἅγιον Τάφο' τοῦ Χ(ριστοῦ) μ(ε)σα : εἰς τὴν ἁγίαν πρόθεση' ἐγὼ ὁ Σίλβεστρος Σάρος τὰ παροντα ὀνόματα'—Ἀνδρονίκου κὲ συνβίαις κὲ τῶν τέκνων αὐτῶν'—κὲ ἔδωσα διὰ αὐτά(;) δύο παραθύρια μεγάλα' σιδερένια—ὀνομαζόμενα Ἰντερτζάδα' ἐζήσαν' λίτρες' ἑκατον' ἐνενηήντα' τρῆς' ἡτη 193 —πεζῶ' λήτρα χοντρῆ βενέτικη».

[Ἀντέγραφα ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 548 ν. κώδικος, φ. 32α, τοῦ ἐν Κων]πόλει Ἁγιοταφικοῦ Μετοχίου. Πρ. καὶ ἀρ. 9 καὶ 10.]

21

«1731 μὴνὴ Διέμβριος 15 σκημήθη ὁ Ἰωακύμ».

«1736 μηνὴ Δικέμβριος 4 ἐκημήθη ὁ Ἰωασσοφος».

[Ἀντέγραφα ἐκ παραφύλλου ἐσχισμένου τῆς Μονῆς τοῦ προφήτου Ἰλλία Βίτσης τοῦ Ζαγορίου. Οἱ ἀναφερόμενοι Ἰωακείμ καὶ Ἰωασσοφος (παρατηρητέος ὁ τύπος, ἀντὶ Ἰωδοσφ) ἦσαν ἡγούμενοι, ὡς φαίνεται τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς].